

Vuosittainen raportti 2019

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Kaupunginhallitus 18.5.2020
Kaupunginvaltuusto 8.6.2020

SISÄLLYS

OSA I YLÖJÄRVI ASUKKAIDENSA HYVINVOINNIN EDISTÄJÄNÄ

1 Väestön hyvinvoinnin tila ja toimenpiteet sen edistämiseksi

2 Hyvinvointityön toteutuminen

2.1 Hyvinvoinnin edistämisen suunnitelmat ja alatyöryhmät

2.2 Hyvinvointiryhmä ja hyvinvointikoordinaattori

3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VUODELLE 2020

4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

6 Hyvinvointityö vuonna 2020

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

7 Vuosittaisen raportin laatijat

8 Hyväksyminen

Liite:

Tilastokuvaaja ylöjärveläisten hyvinvoinnin tilasta vuonna 2019

Lähdesivustot

OSA I YLÖJÄRVI ASUKKAIDENSA HYVINVOINNIN EDISTÄJÄNÄ

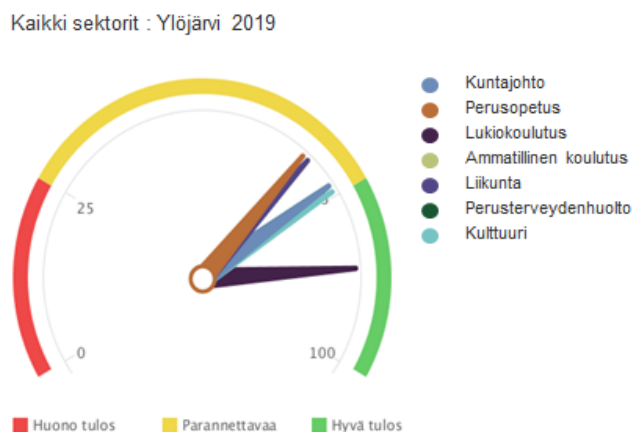
Terveydenhuoltolain mukaan kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä niiden edistämiseksi on raportoitava valtuustolle vuosittain. Tämän vuosiraportin ensimmäinen osa käsittelee Ylöjärven väestön hyvinvoinnin tilaa ja kaupungissa sen edistämiseksi tehtyä työtä vuonna 2019. Tarkastelu on tehty ikäryhmittäin, toimenpiteittäin sekä hyvinvointityön toteutumisen kannalta. Toinen osa esittelee vuonna 2020 hyvinvointityötä ohjaavat tavoitteet, ohjelmat ja suunnitelmat.

Kuntien lakisääteinen hyvinvoinnin edistämisen tehtävä on laaja ja edellyttää poikkihallinnollista yhteistyötä. Ylöjärveläisten hyvä elämä on yhteydessä myös useiden kaupungin kumppanien, kuten järjestöjen, yritysten ja seurakunnan toimintaan. Niiden toiminnan kuvaaminen jää kuitenkin tämän raportin ulkopuolelle.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on raportoitavana vuonna perustunut Ylöjärven kaupunkistrategiaa toteuttavaan laajaan hyvinvointikertomukseen, erillissuunnitelmiin sekä vuodelle 2019 asetettuihin hyvinvointityön tavoitteisiin, jotka on esitelty luvuissa 2.1 ja 4. Hyvinvointityön johtamisesta, suunnittelusta ja koordinoinnista vastanneet tahot on esitelty luvussa 2.

Koska nykyinen laaja hyvinvointikertomus on sisäistetty kaupungin toiminnassa vaihtelevasti, raportointiakaan ei ole voitu kohdentaa vain sen sisältämien tavoitteiden mukaisiin toimiin. Näin ollen raportissa korostuu kokonaisvaltaisempi kuvaus vuoden 2019 toiminnasta.

Kokonaistasolla kaupungin toiminta asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi oli terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä TEA-viisarin mukaan monilta osin muuta maata parempaa. Parhaiten toteutui kulttuurihyvinvoinnin edistäminen, kun taas opetuksen, koulutuksen, liikunnan ja kuntajohdon voimavarojen osalta oli vielä jossain määrin parannettavaa. Sektorikohtaiset tulokset ja vertailutiedot ovat tarkasteltavissa [TEA-viisarin verkkopalvelusta](#).

1 Väestön hyvinvoinnin tila ja toimenpiteet sen edistämiseksi

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

1. Pikkulapset ja lapsiperheet

Vuonna 2019 suurin osa ylöjärveläisistä pikkulasten vanhemmista voi hyvin; 90 % heistä oli tyytyväisiä elämäänsä. Vanhemmista 31,7 % oli tarvinnut tukea jaksamiseen ja 15,4 % parisuhteeseen. Ongelmia mielenterveydessä tai psyykkisessä voinnissa heistä koki 15,9 %.

Varhaiskasvatuksen palveluiden piirissä oli pojista 69,4 % ja tytöistä 68,8 %. Yli puolet lapsista osallistui kerho- ja leikkitoimintaan viikoittain. Kulttuuripalveluja, kuvataide- tai musiikkiharrastuksia oli 20 %:lla lapsista. 80 % oli käyttänyt liikuntapaikkoja ja 50 % osallistunut ohjattuun liikuntaan. Vanhempien mukaan 72,2 % pojista ja 83,3 % tytöistä oli tarvinnut muita kuin lastenneuvolan, lääkärin tai psykologin palveluja. Huoli sosiaalisista taidoista oli varhaiskasvatuksessa herännyt 24,4 % poikien ja 20 % tyttöjen kohdalla.

Yhteinen ateria syötiin päivittäin 77,4 % pikkulapsiperheistä. Hedelmiä, marjoja ja kasviksia söi päivittäin pojista 41,7 % ja tytöistä 40,4 %. Tulokset ilmenevät THL:n 2019 Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LTH) -tutkimuksesta.

1.1 Toimenpiteet ja tulokset

Varhaiskasvatuksessa kasvatuksellisenä painopisteenä oli vuonna 2019 myönteisen ilmapiirin luominen, joka vaikuttaa myönteisesti lasten kasvu- ja oppimisympäristöön. Huomiota kiinnitettiin myös huoltajien osallisuuden vahvistamiseen. Sitä kehitettiin huoltajille tehdyn kyselyn tulosten pohjalta. Yksiköiden turvallisuutta edistettiin; turvallisuussuunnitelmat laadittiin uudelle pohjalle vuonna 2019 yhdessä päiväkodin henkilöstön kanssa. Lisäksi koottiin varhaiskasvatuksen turvallisuustyöryhmä, joka päivitti varhaiskasvatuksen turvallisuusohjeet sekä turvallisuuden vuosikellot. Turvallisuusryhmän jäsenet kiersivät päiväkodeissa tukemassa päiväkodin johtajia ja henkilökuntaa turvallisuuteen liittyvissä asioissa.

Varhaiskasvatuksessa henkilöstöä koulutettiin liikunnan osaajiksi ja he jakoivat osaamistaan päiväkodeissa mm. opastamalla kuinka lasten toiminnallisuutta ja fyysistä aktiivisuutta lisätään ja poistetaan esteet lapsen liikkumiselle. Lasten lähiliikuntapaikkoihin satsattiin ja leikkikenttiä uusittiin. Päiväkotipihoja markkinoitiin myös lähiliikuntapaikkoina. Räikän puiston leikkikenttä sekä kirkon viereinen leikkipuisto uusittiin. Fysioterapiassa ohjattiin koko perhettä liikkumaan yhdessä ja neuvoloissa terveydenhoitajien työvälineenä oli Neuvokas perhe -kortti lakisääteisissä terveystarkastuksissa (vinkkejä koko perheen liikkumiseen). Neuvokas perhe - ohjaajia koulutettiin. Varhaiskasvatuksessa kuvattiin ruokakasvatuksen tavoitteet ja toteutettiin arjen asioita yhdessä ruokapalvelun kanssa eri yhteistyömuodoilla sekä lasten osallistamisella.

Varhaiskasvatus sai asiakastyytyväisyyskyselyssä hyvät tulokset koskien lapsiryhmien ilmapiiriä ja liikunnan tukemista (4,5/5). Myös neuvolapalveluihin oltiin tyytyväisiä; noin 90 % asiakkaista koki saaneensa tukea, että oli kuunneltu, puhuttu avoimesti vanhemmille tärkeistä asioista, ja että koko perhe oli otettu huomioon. Lasten neuropsykiatristen häiriöiden varhaistunnistuksen ja hoidon toimintamallia työstettiin monialaisesti Lape-hankkeessa ja paikallinen nepsyverkosto jatkaa työmallin kehittämistä niin, että myös koulut ja varhaiskasvatus ovat kiinteästi kehittämistyössä mukana.

2. Koululaiset

Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan yhä useampi ylöjärveläinen 4.-5.-luokan oppilas oli elämänsä erittäin tyytyväinen. Koko Suomeen verrattuna heitä oli suurempi osuus. Vahvuutena Ylöjärvellä oli lisäksi huoltajien ja 4.-5.-luokkalaisten lapsen keskusteluyhteys sekä vuorovaikutus ylipäätään. Koulun asioiden, yhteisten sääntöjen sekä välituntitoiminnan ja oppituntien sisällön suunnitteluun osallistuminen toteutuvat hyvin. Samoin vahvuuksia ovat oppilaiden viihtyminen yhdessä ja uskallus ilmaista mielipiteensä.

Vuoden 2019 Move-testitulosten mukaan ylöjärveläisten 5.-luokkalaisten hengitys- ja verenkiertoelimistön kunto oli parantunut vuodesta 2018 melko merkittävästi, kun muualla Suomessa kunto oli laskenut varsinkin pojilla. Myös silmä-käsi koordinaatio on 5.-luokkalaisilla hivenen valtakunnan tasoa korkeammalla. Lihaskunto on pysynyt samalla tasolla edellisvuoteen nähden. Sekä Ylöjärvellä että valtakunnallisestikin huolestuttavaa sen sijaan on, että 5.-luokkalaisten poikien joukosta 16 %:lla ei onnistunut kyykistystesti eikä 17 %:lla alaselän ojennus täysistunnassa.

4.-5.-luokkalaisten kokemus siitä, että oppilas on tärkeä osa koulu- tai luokkayhteisöä oli heikentynyt, vaikkakin tilanne hieman oli parempi kuin valtakunnallisesti. Koko maan keskiarvoa heikompia tuloksia sitä vastoin saatiin kouluinnostuksessa ja innokkuudessa tehdä kotitehtäviä sekä siinä, että oppilaat kokevat, etteivät opettajat ole kiinnostuneita, mitä oppilaille kuuluu.

8. ja 9. -luokkien tuloksista vahvuuksina näkyi vapaa-ajalla liikunnan harrastaminen, opiskeluhuollon palvelujen tuki ja apu hyvinvointiin sekä oppilaiden kokemus siitä, että heihin luotetaan, he kuuluvat ryhmään sekä he saavat tarvittaessa apua.

Entistä useampi Ylöjärven 8.-9.-luokkalainen oli ilman läheistä ystävää, myös kiusaamista esiintyi. Ahdistuneisuus oli heillä hieman yleisempää kuin valtakunnallisesti, eikä omaa terveydentilaa keskimäärin koettu yhtä hyväksi kuin ennen. Huumeita oli kokeillut 9% 8.-9. -luokkalaisista, mikä on hieman enemmän kuin kaksi vuotta aiemmin. Tilanne on valtakunnallista keskitasoa, mutta jossain määrin parempi kuin Pirkanmaalla muuten. Muiden päihteiden käyttö ja etenkin rahapelaaminen väheni. Ikäistensä tupakoinnin ja nuuskan käytön hyväksyi harvempi 8.-9.-luokkalainen kuin kaksi vuotta aikaisemmin.

Ylöjärvellä ylipainoisten koululaisten määrä pysyi tasaisena, heitä on hieman vähemmän kuin Suomessa keskimäärin. Koululounaan väliin jättävien 8.-9.-luokkalaisten määrä oli nousussa.

2.1 Toimenpiteet ja tulokset

Perusopetuksen koulut toteuttivat hyvinvointikertomuksen tavoitteita etenkin eri kokeilujen kautta. Näitä olivat mm. Metsäkylän koulun 6.-7.-luokkien uusi nivellysmenetelmä ja arjessa pärjäämisen projekti, Siivikkalan koulun eri ikäisten oppilaiden yhteiset työpajat, Ylöjärven yhtenäiskoulun sekä Kauraslammien, Kurun, Mutalan, Takamaan ja Viljakkalan koulujen Liikkuva koulu-aktiviteetit sekä Vahannan koulun harrastemessut. Vuorentaustan koulussa toteutettiin useita pienempiä hyvinvointiteemaisia tapahtumia. Kaikkien koulujen yhteisenä painopisteenä oli työrauha-tema. Toimenpiteet kirjattiin kunkin koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

Kouluille perustettiin ruokalatoimikunnat, joiden tarkoituksena on vaikutusmahdollisuuksien tarjoaminen ruokalistaan, ruokasalin viihtyvyyteen, mieliruokaviikon järjestämiseen sekä hävikkiruuan vähentämiseen. Kouluruokailussa oli kasviruokapäivä joka viikko. Muita kouluikäisten ravitsemukseen liittyviä uudistuksia olivat allergiatodistusten, -lomakkeiden ja -ohjeistusten päivittäminen, lasten ja nuorten

lihavuuden ehkäisyn ja hoidon palveluverkon tarkistuslistan päivittäminen sekä laihuushäiriön palveluverkko/hoitoketju - päivitys. Iltapäiväkerhotoimintaan perustettiin myös ruokakasvatusryhmä. Iltapäivätoiminnan painopisteenä oli liikunnan lisääminen osana iltapäivää. Tavoitteen toteutuminen mitattiin asiakastyytyväisyyskyselyllä. Tulosten keskiarvo oli 4,2/5. Vastaajia oli 101.

Lasten ja nuorten lähiliikuntapaikkoihin satsattiin tekemällä useita uusia tekonurmikenttiä. Kesäkaudella toteutettiin kaksi sporttileiriä lapsille, kesäkuun halliuimakoulu sekä järjestettiin maksuttomia jumppia. Ylöjärvi liikkuu -tapahtuma toteutettiin yhteistyössä MLL:n kanssa. Lasten ja nuorten liikuntaa on edistetty myös Liikkuva koulu -hankkeen kautta. Mukana siinä oli kymmenen koulua, ja hanketta koordinoi yksi hanketyöntekijä. Koulujen oppilaskunnat vastasivat osassa kouluja välituntivälineiden lainaamisesta ja erilaista toiminnoista. Välituntikerhoja järjestettiin yhteistyössä WAU ry:n kanssa ja väkkäriskoulutusta jatkettiin. Kouluterveydenhuollosta ohjattiin lapsia liikuntaneuvojalle Move-testien tulosten perusteella.

Uusi lasten ja nuorten liikuntakoordinaattorin toimi perustettiin koordinoimaan ja vahvistamaan liikunnallista toimintaa varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksessa. Lasten ja nuorten soveltavan liikunnan puitteissa liikkui yhteensä noin 60 lasta ja nuorta. Erityisliikunnanohjaaja tarjosi seuroille mahdollisuutta olla mukana auttamassa erityislapsen/-nuoren mukaantulossa heidän toimintaansa. Lasten ja nuorten soveltavasta liikunnasta tiedotettiin säännöllisesti eri kanavissa.

NUORET JA NUORET AIKUISET

Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan sekä lukiolaiset että ammattikoululaiset kokivat Ylöjärvellä terveydentilansa paremmaksi kuin Pirkanmaalla tai Suomessa keskimäärin. Tässä vertailussa he myös liikkuvat jonkin verran enemmän. Hyvää kehitystä tapahtui ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden ylipainon vähenemisessä. Koululounas jätettiin tosin heidän keskuudessaan syömättä paljon aikaisempaa useammin.

Tupakointia lukuunottamatta päihteiden käyttö lisääntyi ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden keskuudessa. Huumeita oli kokeillut heistä 20,2 %. Nuuskan käyttäjien ja humalaan itsensä juovien määrä ylitti tässä ryhmässä valtakunnallisen ja maakunnallisen tason. Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden keskuudessa kehitys oli päinvastaista, joskin humalajuomisen ja nuuskan käytön määrä ylitti myös kansallisen ja maakunnallisen tason. Lukiolaisista huumeita oli kokeillut 12,3 %.

Huolestuttavasti useampi ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelija ilmoitti olevansa ilman yhtään läheistä ystävää. Koulukiusaaminen oli selvästi yleisempää kuin lukiossa, jossa se oli vähentynyt merkittävästi. Nuoret kokivat fyysistä uhkaa vuoden aikana koko maata ja maakuntaa selvästi useammin. Nuorten aiheuttama ilkivalta ja häiriökäyttäytyminen ovat olleet Ylöjärvellä kasvussa niin määrällisesti kuin niiden vakavuuden suhteen aiempiin vuosiin nähden.

Toimenpiteet ja tulokset

Lukiossa lisättiin opiskelijoiden liikkumisaktiivisuutta ja -mahdollisuuksia koulupäivän aikana. Koulun piha-alueelle hankittiin koripalloteline ja frisbee-koreja. Opiskelijat voivat käyttää liikuntasalia väli- ja hyppytuntien aikana, jos sali oli vapaa. Toimenpiteiden toteuttamiseen haettiin ja saatiin Liikkuva koulu-hankeavustusta.

Oppilashuollon kuraattoritiimissä tavoitteena oli oppilaan turvallisuuden tunteen

lisääminen nivelvaiheissa. Toimenpiteet kohdistettiin esiopetusvuoden, 6. luokan ja 9. luokan jälkeisiin nivelvaiheisiin. Toteuttamiseen laadittiin oma suunnitelma ja toimenpiteiden seurantalomake. 9. luokan jälkeisessä nivelessä tavoitteena oli järkevöittää opinto-ohjaajien ja koulukuraattorien yhteistyötä peruskoulusta toiselle asteelle. Huomiota kiinnitettiin mm. tukea tarvitsevien oppilaiden ns. siirtoneuvotteluiden systemaattiseen toteuttamiseen, jonka tuloksena opiskeluun liittyviä esteitä vähennetään entistä aikaisemmin. Toteutuksen onnistumista mitattiin asiakastyytyväisyyskyselyllä.

Kouluissa tapahtuvaa nuorisotyötä vahvistettiin. Ensimmäinen koulu yhteisöohjaaja vakinaistettiin ja vuoden 2020 kuluessa palkataan toinen vakituinen koulu yhteisöohjaaja. Digitaalinen nuorisotyön merkitys on selkeässä kasvussa. Vuonna 2019 vahvistettiin kaikkien nuorisotyön ammattilaisten digitaalista osaamista. Kysyntää ja tarvetta oli myös kulttuuriselle nuorisotyölle, jota järjestettiin yhden nuorisohjaajan työpanoksella. Kokonaan uutena tapahtuma järjestettiin 3.11.2019 Urheilutalolla nuorten e-urheilu tapahtuma yhteistyössä nuorisopalvelun, liikuntapalvelujen ja kirjastopalvelujen kanssa.

Eritysnuorisotyön toimenpiteistä hyödynnettiin monia ongelmia ehkäiseviä käytänteitä, kuten Näppihaukka ja Pose sekä nuorten ryhmät. Vuoden aikana kehitettiin erityisesti Pose-toimintamallia. Posen tavoitteena on ehkäistä luvattomia poissaoloja koulusta vaiheessa, jolloin poissaolojen tuntimäärät ovat vielä pieniä. Koulutuskeskus Valossa toimiva Nuorten tieto- ja neuvontapalvelupiste Valokeilan toiminta vahvistui hankkeen kautta saadun työntekijän ansiosta. Nuorisotilatyö oli vahvassa roolissa myös 2019. Nuorisovaltuuston rooli nuorten osallisuuden vahvistamisessa pysyi vahvana.

Vuonna 2019 turvallisuusyhteistyön teemaksi valittiin nuorten ilkivallan ja häiriökäyttäytymisen ehkäisy. Teemaan liittyen sovittiin eri toimijoiden ennaltaehkäisevästä yhteistyöstä ja siihen liittyvästä tiedotuksesta ja koulutuksesta niin kuntalaisille kuin kaupungin työntekijöille. Lisäksi vartiointia ja eri hälytysjärjestelmiä lisättiin kaupungin alueilla riskiarvioinnin perusteella. Näillä toimilla saatiin nuorille ja vanhemmille tietoa häiriökäyttäytymisen ja ilkivallan valvonnasta, vastuista ja seurauksista. Koska ongelmat olivat laajoja eri alueilla ja koskivat useampia nuorisoryhmiä, turvallisuustyöryhmä päätti jatkaa teeman toteutusta vielä vuonna 2020. Lisäksi päätettiin alustavasti poliisin kanssa tehtävästä Ankkuriyhteistyön sopimuksesta, jossa sovitaan konkreettisesta viranomaisyhteistyöstä mm. poliisin ja lastensuojelun välillä peruskoululaisten elämänhallinnan tukemiseksi. Sopimuksen allekirjoittaminen siirtyi vuodelle 2020.

Terveyskeskuksen päihdetiimi jakoi informaatiota päihdeasioista ja peliriippuvuudesta myös kouluille. A-klinikan nuorisotaseman käyttö lisääntyi. Perhe- ja mielenterveyspalvelut osallistui alueelliseen päihdeongelmien ennaltaehkäisyn hankkeen suunnitteluun, mutta jatkotoimia tarvitaan edelleen lisääntyvän päihdeiden käytön ehkäisemiseksi. Kaupunginvaltuusto teki nuorten tehostetun psykiatrisen avohoidon Avekki-toiminnan mahdollistavan talousarviopäätöksen 4.11.2019.

TYÖIKÄISET

Kaupungin palkkatuettu työ, työkokeilu, kuntouttava työtoiminta, kaupungin omaehtoinen kuntoutus ja etsivä nuorisotyö on keskitetty työllisyyspalveluihin, jonka yhteydessä tarjotaan myös työllistymistä edistävää monialaista yhteis palvelua (TYP) yhteistyössä TE-toimiston ja Kelan kanssa. Työttömän elämänhallinta ja talous paranevat palveluun päästäessä ja sitä kautta hän saa toivoa muutoksesta pitkään jatkuneeseen

työttömyyteensä; vuoden 2019 aikana tämä toteutui yli 70 henkilön kohdalla. Työllisyyspalveluiden asiakastyytyväisyys oli 3,71 (asteikko 1-5), mikä oli hyvä tulos käsiteltävien asioiden haasteellisuuteen nähden. Samalla asiakkaiden kesken nähtiin tärkeänä positiivinen yhteisöllisyys, kun moni on oman työttömyytensä kanssa hyvin yksin kotona. Tutkimusnäytön perusteella yhteiskuntarauha toteutuu sitä paremmin kunnassa, mitä suurempi työttömien osuus vuodessa on jossain aktivointipalvelussa.

Ylöjärven työttömyysprosentti oli vuoden 2019 lopussa 7,0 % ollen Pirkanmaan suurten kuntien matalin. Hakemus valtakunnalliseen työllisyyden kuntakokeiluun vuosina 2020-2022 hyväksyttiin syksyllä ja valmistelut kokeilun järjestämiseksi käynnistettiin.

Soveltavan liikunnan ryhmätarjonta aikuisille pidettiin vuonna 2019 entisellä tasollaan. Matalan kynnyksen liikuntamahdollisuuksia lisättiin uimahallilla ja työttömät huomioitiin hinnoittelussa. Työkäisten liikuntaryhmätarjonta Tampereen seudun työväenopistossa pidettiin ennallaan asiakaskuntaa kuunnellen.

Arkeen voimaa - vertaisryhmiä järjestettiin terveystietokioskin terveydenhoitajan koordinoimana säännöllisesti. Ryhmäläisten palautteen mukaan heidän elämäntapansa ja arjen voimavaransa olivat kohentuneet ja valmius sosiaaliseen kanssakäymiseen oli lisääntynyt.

IKÄIHMISET

Ikäihmiset voivat Pirkanmaalla yleisesti ottaen paremmin kuin muualla Suomessa; näin on myös Ylöjärvellä. Tilanne on pääteltävissä kotihoidon tekemistä haastatteluista 80 vuotta täyttäneille (n= 97) ennaltaehkäisevien kotikäyntien yhteydessä vuonna 2019. Haastatteluista jopa 86 koki terveytensä hyväksi tai keskitasoiseksi. Alkoholia heistä ilmoitti käyttävänsä harvoin tai ei koskaan 83 henkilöä, päivittäin tai viikoittain 14 henkilöä.

Kaikki haastatellut olivat tyytyväisiä omaan asumiseensa, eikä turvattomuutta kokenut heistä kuin kolme henkilöä. Kukaan ei myöskään kokenut olevansa yksinäinen, vaikka yli puolet 75 vuotta täyttäneistä asuu yksin. Toisin sanoen, yksinasuminen ei välttämättä merkitse tai aiheuta yksinäisyyttä, johon yhdistyy monenlaisia terveys- ja hyvinvointiriskejä.

Toimenpiteet ja tulokset

Ikäihmisten liikuntaolosuhteita parannettiin mm. lisäämällä penkkejä kevyenliikenteen väylien varsille sekä rakentamalla uusi lähiliikuntapaikka Räikän puistoalueelle. Ohjattua toimintaa oli tarjolla kanta-Ylöjärven, Kurun ja Viljakkalan alueilla. Eläkeläishinnat olivat voimassa uimahallissa sekä ohjatussa toiminnassa. Matalan kynnyksen ryhmät olivat avoimia myös eläkeläisille. Liikuttava työote huomioitiin ja toteutettiin ikäihmisten hoitotyössä hyödyntäen kinestetiikan oppeja asiakkaan kohtaamisessa ja hoitotilanteissa.

Yksilöllisen terveysneuvonnan ja liikuntaohjauksen vaikutuksia yli 65-vuotiaiden henkilöiden kaatumisten määrään ja elinpiirin laajuuteen selvittävä Cosmos-hanke päättyi vuonna 2019. Alustavien tulosten perusteella myönteistä kehitystä tapahtui sekä liikkumisen lisääntymisessä että mielialan kohentumisessa. Ikäihmisten matalan kynnyksen mielenterveyspalvelun kysyntä osoittautui varsin vilkkaaksi.

Pitkäaikaishoidossa olevien ikäihmisten ravitsemustilaa edistettiin MNA-testein (Mini nutritional assessment, ravitsemustilan arviointiin tarkoitettu kysymyssarja) RAI-arvioinnin yhteydessä ja osallistamalla henkilöstön Ravitsemusta ikäihmisille -koulutukseen.

Lähtörilla ja sen etäpisteissä annettiin ikääntyneille ohjausta ja neuvontaa terveellisestä ravitsemuksesta, liikunnasta ja päihteyttämyydestä. Osana Lähtöritoimintaa kokoontui porinapiirejä, harrasteryhmiä, vertaistukiryhmiä, ystäväpiiritoimintaa sekä senioripysäkkiryhmiä. Erilaista päivätoimintaa ja mahdollisuuksia sosiaaliseen kanssakäymiseen lisättiin sekä otettiin käyttöön KAAPO (keskitetty asiakas ja palveluohjaus) -hankkeen toimintamalleja. Näiden lisäksi eläkeläisjärjestöjen toiminta, vapaaehtoistyö ja seurakunnan diakoniatyö tavoittavat suuren joukon eläkeläisiä ja ikäihmisiä. Vanhustenviikon tapahtuma Varaudu vanhuuteen pidettiin kaupungintalolla 9.10.2019, ja se tavoitti laajan yleisön. Ohjelmassa oli ikäihmisten hyvinvointiin ja terveyteen liittyvää ohjausta, neuvontaa ja alustuksia.

Kirjasto käynnisti yhteistyön Atk Seniorit Mukanetti ry:n kanssa. Yhteistyössä järjestettiin opastustilaisuuksia tablettien, älypuhelinien ja läppäreiden käytössä. Tavoitteena oli digiosaamisen tukemisen lisäksi myös yhteisöllisyyden lisääminen, sillä Mukanetin toiminta perustuu vertaisohjaukseen. Toiminta käynnistyi vilkkaasti kaikissa kolmessa toimipisteessä.

Tiuravuoren palvelukeskuksen yhteisötaiteilija Tuuli Pollari sekä ikäihmisten teatteriryhmä saivat kiitettävää palautetta. Ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämisen suunnitelman valmistelussa vanhusneuvostolla oli vahva edustus.

KAIKKI IKÄRYHMÄT

Arjen puitteet hyvinvoinnille

Kaiken ikäisten sujuvan arjen ja hyvinvoinnin puitteita mahdollistettiin keskustan kehittämisen hankkeessa, jossa visioitiin kaupunkikeskustan kehittämistä pitkällä aikavälillä mm. asumisen, vapaa-ajan ja liikenteen näkökulmat huomioiden. Joukko-/palveluliikenteen Alpio-pilottihankkeella Kurussa kokeiltiin uutta digitaalista palvelualustaa yhteiskunnan korvaamien henkilökuljetusten avaamiseksi kaikkien käyttöön.

Asukkaiden hyvinvointia ja turvallisuutta edistivät esimerkiksi Räikän puistoalueiden ja liikenneväylien rakentaminen sekä Työlänojan, Työläjärven, Siltatien ja Särkätien asuinalueiden rakentaminen. Sisäilma-asioihin panostettiin voimakkaasti ja sisäilmatyöryhmät toimivat aktiivisesti. Erityisesti mainittavia toteutuneita hyvinvointityöhön liittyviä rakennushankkeita olivat esim. Metsäkylän koulun saneeraus ja laajennus, Viljakkalan koulun uusi liikuntasali ja Vanhan Räikän korjaus.

Vanhan Räikän peruskorjauksen valmistuminen ja tilojen saaminen kaikkien kaupunkilaisten käyttöön oli asukkaiden kannalta merkittävää. Talon monipuolinen käyttö on ollut erittäin vilkasta heti avajaisista lähtien. Vanhasta Räikästä on tullut lyhyessä ajassa merkittävä ylöjärveläistä yhteisöllisyyttä vahvistava toiminta- ja kulttuurikeskus.

Osallisuus ja arjessa pärjääminen

Kirjasto tarjosi kuntalaisille mahdollisuuden varata aikoja tietyinä päivinä henkilökunnan antamaan henkilökohtaiseen digiopastukseen. Se järjesti yhdessä vapaa-aikapalveluiden kanssa e-urheilutapahtumaan ja tuotti uutena palveluna Vauva-kinon.

Osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia tarjottiin asukkaille muidenkin tapahtumien muodossa. 14.3.2019 järjestettiin avoin asukasilta Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikenteen Linjasto 2021 -suunnitelmasta. Uuden kaupunkistrategian mukaisesti asukkaiden osallisuutta sekä kaupungin toimintojen digitalisaatiota ja yleistä tietoisuutta tarjolla olevista sähköisistä palveluista samoin kuin

vuoden 2020 talousarviota koskevaa tietoisuutta edistettiin 2.10.2019 pääkirjasto Leijassa järjestetyssä avoimessa asukastapahtumassa.

Myös Ylöjärvi 150-vuotta juhlittiin lukuisilla eri tapahtumilla. Palaute kaupunkilaisten yhteisöllisyyttä vahvistaneista tapahtumista oli erinomaista ja osa tapahtumista jää elämään juhlavuoden jälkeenkin. Juhlavuoden kunniaksi Pirkanmaan musiikkiopisto vahvisti toimintaansa Ylöjärvellä ja hyväksyi kaikki uudet hakijat musiikkiopiston opiskelijoiksi.

Kumppanuusfoorumi järjestettiin kaupungintalolla 1.10.2019. Osallistavan tilaisuuden tarkoituksena oli koota yhteen paikallisia kolmannen sektorin toimijoita ja muita sidosryhmiä sekä kaupungin edustusta verkostoitumaan ja luonnostelevaan yhteisiä linjoja ja rakenteita yhteistyölle. Kumppanuusfoorumi kokosi yhteen noin 50 toimijaa. Tilaisuuden tulosten pohjalta kootaan vuonna 2020 Ylöjärven järjestöyhteistyön ohje. Ylöjärvi liikkuu - tapahtuma toteutettiin 3.5.2019 urheilutalolla yhteistyössä järjestöjen kanssa.

Asukaslautakunta hyväksyi 20.11.2019 vuosittaisen kuntalaisten osallistamisraportin. Asukaslautakunnan alaiset kuusi neuvostoa toimivat aktiivisesti ja olivat osaltaan edistämässä kuntalaisten osallisuutta ja hyvinvointia.

Terveellisten elintapojen edistäminen

Terveyskioskilla annettiin monipuolista tukea terveellisten elintapojen edistämiseksi. Sen toimintatapoihin kuuluivat mm. terveysneuvonta, unikoulut sekä tupakoinnin lopettamis- ja painonhallintayhmitt. Perhekioskilla jatkettiin vanhempien monipuolista tukea. Vuonna 2019 puheterapeutti piti avointa vastaanottoa perhekioskilla.

Hämeen Liikunta ja Urheilu ry ja mielenterveystoimisto osallistuivat kansainväliseen SPHERE-hankkeeseen, jossa järjestettiin ohjattua ryhmäliikuntaa mielenterveyskuntoutujille. Mielenterveysneuvosto kustansi kymmenelle mielenterveyskuntoutujalle liikuntasetelit ohjattuun liikuntaan uimahallissa. Urheilutalon lippukassajärjestelmän avulla laadittiin käyttäjäanalyysi, jonka tulokset auttavat kehittämään talon palveluja jatkossa; tuloksia käsiteltiin vapaa-aikalautakunnassa syksyllä 2019. Virtuaalivesijumppat uusittiin ja palveluista kertovaa viestintää tehostettiin uusimmalla info-tv-järjestelmällä.

Ylöjärveläisten näkemyksiä alkoholiin, huumeisiin, tupakkaan ja rahapeleihin sekä mielipiteitä ja ideoita päihdehaittojen vähentämisen keinoista kartoitettiin lokakuussa sähköisellä kyselyllä, johon vastasi yhteensä 854 asukasta, suurimpana vastaajaryhmänä 31-45 vuotiaat. Miehistä 25 % ja naisista 40 % ilmoitti olevansa melko paljon tai paljon huolissaan Ylöjärven huumetilanteesta. Yli puolet vastajista oli sitä mieltä, että alaikäisten päihteiden käyttöön tulisi puuttua enemmän. Kaupunkiin luotiin ehkäisevän päihdetyön rakenteet palkkaamalla ehkäisevän päihdetyön koordinaattorin tehtävää hoitava hyvinvointikoordinaattori ja perustamalla monialainen ehkäisevän päihdetyön alatyöryhmä, joka tekee kaupungille ehkäisevän päihdetyön suunnitelman vuonna 2020.

Turvallisuus

Kaupungin päivitetyn turvallisuussuunnitelman jalkautus ja tiedotus käynnistettiin mm. tiedotusvälineissä, asukaslautakunnassa ja asukasilloissa sekä muille kuntatoimijoille, jotka vaikuttavat turvallisuustilanteen parantamiseen. Tässä työssä korostettiin paikallisen yhteisöllisyyden merkitystä suunnitelman mukaisesti. Alkuvuodesta yhteistyön tavoitteena oli kuntalaiskyselyssä nousseiden paikallisten turvallisuusuhkien poistaminen.

Lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamiseksi järjestettiin koulutusta ja informaatiota

kaupungin työntekijöille. Kaupunkiin perustettiin lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn ja hoidon suunnitteluun keskittyvä työryhmä, joka koordinoi tietoiskuja ja koulutusta kaupunkilaisille ja laatii jatkossa kaupungille lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn suunnitelman.

2 Hyvinvointityön toteutuminen

Vuoden 2019 hyvinvointityölle asetettiin viisi tavoitetta kaupunkistrategian kärkien toteutumiseksi. Niiden toteutuminen on esitelty seuraavassa tavoitteittain.

1. Hyvinvointityön rakenteita kehitetään ajanmukaisiksi hyödyntämällä eri toimijoiden välistä yhteistyötä.

Hyvinvointityön poikkihallinnollisten alatyöryhmien kokoonpanoja päivitettiin ja ne kirkastivat tehtävänsä ja toimintasuunnitelmaansa syksyn aikana hyvinvointikoordinaattorin fasilitoimina. Uutena alatyöryhmänä aloitti Ehkäisevän päihdetyön ryhmä. Alatyöryhmien kokonaisuuteen nimettiin vielä kaupungin monialainen Turvallisuustyöryhmä.

Hyvinvointiryhmä päätti 9.12.2019 esittää uutta mallia hyvinvointityön johtamisen rakenteeksi. Kaupunginjohtajan 18.12.2019 tekemän päätöksen mukaisesti hyvinvointiryhmä lakkautettiin ja sen tehtävät jaettiin 1.1.2020 alkaen kaupungin johtoryhmän ja uuden Hyte-työryhmän kesken.

Eri toimijoiden välistä yhteistyötä hyödynnettiin hyvinvointityön koordinoinnin lisäksi alueellisten verkostojen toiminnassa sekä hanketyössä kuten ikäihmisille suunnatussa Lähitori-toiminnassa ja Lape-hankkeen perhekeskusmallin kehittämistyössä.

2. Ehkäisevän päihdetyön rakenteet luodaan ja uudistetaan nykyvaatimusten mukaisiksi.

Ehkäisevä päihdetyö on kunnan lakisääteistä perustyötä ja osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Sillä ehkäistään ja vähennetään alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja huumeiden käyttöä ja ongelmallista rahapelaamista sekä niistä aiheutuvia haittoja. Työtä ohjaa laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015).

Ehkäisevän päihdetyön poikkihallinnollinen koordinointi kuuluu toukokuussa 2019 päätoimisena aloittaneen hyvinvointikoordinaattorin tehtäviin. Hän on jäsenenä alueellisessa ehkäisevän päihdetyön verkostossa sekä valtakunnallisessa Pakka-kehittäjäverkostossa. Toimeenpanevana monialaisena työryhmänä Ylöjärvellä aloitti kesäkuussa 2019 ehkäisevän päihdetyön alatyöryhmä. Vastaava kuntalain (410/2015) mukainen toimielin on perusturvalautakunta.

Alatyöryhmän tehtävä on varmistaa, että ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan eri hallinnonaloilla hyviksi tiedetyillä käytännöillä ja tutkituilla menetelmillä, asukkaiden päihteiden käyttöä ja päihdehaittoja seurataan ja alueen tilanteesta viestitään. Lisäksi tavoitteena on edistää ylisektoraalista ehkäisevää päihdetyötä myös muiden kuin kaupungin toimijoiden kesken (ks. kohta Ehkäisevän päihdetyön alatyöryhmä). Ylöjärven kaupungin ehkäisevän päihdetyön suunnitelman laatiminen kuuluu alatyöryhmän ensimmäisiin tehtäviin. Suunnitelma valmistuu vuonna 2020.

3. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma julkaistaan ja kehitetään lastensuojelutyötä.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 6.5.2019 [lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman](#) vuosiksi 2019-2022, minkä jälkeen se julkaistiin kaupungin kotisivuilla. Suunnitelman sisältö on

lastensuojelulain 12 §: mukainen. Kehittämistyö kohdistuu siinä kolmeen keskeiseen teemaan: 1) vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä 2) lasten ja nuorten elämänhallinnan tukeminen ja 3) viestintä ja tiedottaminen.

Lastensuojelutyötä on kehitetty lastensuojelun laatusuositusten ja THL:n ohjaamaan suuntaan vahvistamalla systemisen lastensuojelun toimintamallia osaamista ja henkilöstöresursseja lisäämällä. Lisäksi vuoden 2019 aikana on suunniteltu vuoden 2020 alussa toteutettu lasten ja perheiden sosiaalityön ja perhetyön yhdistäminen. Tavoitteena on lisätä vahvempaa varhaista tukea lapsille ja perheille varsinaisen lastensuojelun tarpeen vähentämiseksi.

4. Kolmannen sektorin ja kuntatoimijoiden yhteistyötä kehitetään ohjeistamalla ja turvataan yhteistyön rakenteet.

Kaupungin ja järjestötoimijoiden yhteistyön resurssi vahvistui päätoimisen hyvinvointikoordinaattorin palkkaamisen myötä, sillä toimenkuvaan kuuluu osallisuuden vahvistaminen mm. järjestöjen yhteyshenkilönä toimimalla. Ennestään Ylöjärvellä tätä tehtävää toteutti urheilu- ja liikuntaseurojen osalta seuraparlamentti.

Ylöjärvellä aloitti vuonna 2019 kaksi järjestöagenttia; Susanna Grönlund Mannerheimin lastensuojeluliiton Ylöjärven paikallisosastosta ja Leena Lehtisyryä Ylöjärven Diabetesyhdistyksestä. Järjestöagentit edistävät paikallisten yhdistysten verkostoitumista ja kaupungin kanssa tehtävää yhteistyötä. Järjestöagenttien kouluttajana ja tukijana toimii [Järjestö 2.0 Pirkanmaa - hanke](#). Vuonna 2019 järjestöagentit suunnittelivat tulevaa toimintaansa yhteisissä tapaamisissa hyvinvointikoordinaattorin kanssa ja osallistuivat Kumppanuusfoorumin pitämiseen.

5. Kaupungin turvallisuussuunnitelma ja ikäihmisten toimintaohjelma päivitetään. Kaupungin [turvallisuussuunnitelma](#) päivitettiin ja valtuusto hyväksyi sen 3.6.2019. Suunnitelma ja siihen sisältyvä toiminta tukevat hyvinvointityön turvallisuuspainopistettä. Suunnitelman päivityksessä huomioitiin kuntalaiskyselyn tulokset, eri viranomaisten antamat tilastot, kaupunkistrategian arvot ja painopisteet sekä sisäministeriön päivitettyt ohjeet. Turvallisuustyöryhmä päättää suunnitelman sekä ajankohtaisten turvallisuustilanteiden perusteella vuosittaisen turvallisuusteeman ja sen toteutuksen toimintaohjelman.

Valtuusto hyväksyi 3.6.2019 myös asiakirjan [Pärjätään yhdessä Ylöjärvellä. Suunnitelman ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi 2019-2022](#). Lain ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvasta 980/2012 5 §:n edellyttämässä suunnitelmassa painotetaan kaupunkistrategian mukaisesti ennaltaehkäiseviä toimintamalleja, terveiden elämäntapojen ja elämänhallinnan vahvistamista, kuntalaisten ja heidän lähipiirinsä omaa vastuuta, yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukemista sekä joustavien, laadukkaiden ja vaikuttavien palvelujen järjestämistä ensisijaisesti ikääntyneen omaan kotiin. Suunnitelmassa ikääntyvä väestö nähdään aktiivisena osallistujana ja hyvinvoinnin edistäminen laajasti koko kaupungin ja yhteistyötahojen tehtävänä.

Muu hyvinvointityö

Hyvinvointikoordinaattorin toimesta kaupungin kotisivujen yhteyteen perustettiin elokuussa blogi [Hyvinvoinnin talkoot - Blogi ylöjärveläisestä hyvinvointityöstä ja sen tekijöistä](#). Sen tarkoituksena on tehdä näkyväksi Ylöjärvellä toteutettavaa hyvinvointityötä asukkaille, kaupungin toimijoille ja kaikille hyvinvointityöstä kiinnostuneille. Blogi päivittyi kahden viikon välein uudella, paikallisen hyte-toimijan kirjoittamalla bloggauksella. Katselukertoja oli maaliskuuhun 2020 mennessä 2700.

24.10.2019 järjestettiin kaupungintalolla perinteeksi muodostunut Hyvinvointifoorumi kaupungin sisäisille toimijoille. Tilaisuuden teemana oli yhteisöllisyys. Ohjelma koostui asiantuntija-alustusten lisäksi taidetyöpajasta sekä esteettömyysradasta.

Hyvinvointikoordinaattori osallistui vuoden aikana alueelliseen verkostotyöhön (Hyvinvointikoordinaattoreiden alueellinen verkosto, Pirkanmaan alueellinen terveyden edistämisen työryhmä, Ehkäisevän päihdetyön alueellinen verkosto), kaupungin Hinku-työhön ja oli mukana toteuttamassa kaupungin sisäisiä sekä alueellisia poikkihallinnollisia hankkeita kuten Digituen alueellisen koordinaation kehittämishanke Pirkanmaalla (PiDiKe).

2.1 Hyvinvoinnin edistämisen suunnitelmat ja alatyöryhmät

[Laajan hyvinvointikertomuksen 2017-2020](#) sisältämän hyvinvointisuunnitelman lisäksi hyvinvointityötä ohjasivat vuonna 2019 seuraavat suunnitelmat:

- [Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2019-2022](#)
- [Pärjätään yhdessä Ylöjärvellä -Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi 2019-2022](#)
- [Turvallisuussuunnitelma 2019 -](#)
- [Yhdenvertaisuussuunnitelma 2017-2021](#)
- Osallisuussuunnitelma 2019
- [Terveysliikuntasuunnitelma 2017-2020](#)
- [Mielenterveys- ja päihdetyön suunnitelma 2017-2020](#)
- [Maankäytön ja palvelujen suunnittelu- ja toteutusohjelma MAPSTO 2019-2023](#)

Eri hallinnonalojen toimijoista koostuvien alatyöryhmien tehtäväksi oli annettu seuranta, raportointi hyvinvointiryhmälle vuosisuunnitelman mukaisesti, hyvinvoinnin tavoitteiden ja ko. hyvinvointisuunnitelman jalkauttamisesta palveluihin vastaaminen, asukkaiden ja sidosryhmien kuulemisen koordinoiminen hyvinvointiohjelman osalta sekä hyvinvointiryhmässä viestijöinä edustajansa välityksellä toimiminen.

Mielenterveystyöryhmä (MIETE)

Ryhmä vastaa mielenterveystyön kehittämisestä ja integroimisesta hyvinvointityöhön. Tavoitteena on yhteisöllisyyden, huolenpidon ja välittämisen kulttuurin edellytysten parantaminen palveluissa ja kaupunkirakenteessa. Ryhmä vastaa mielenterveystyön suunnittelusta ja toteutuksesta huomioiden kaupunkistrategian ja valtakunnallisen ohjeistuksen. Lisäksi ryhmä kehittää mielenterveyttä ja päihdeettömyyttä edistäviä ohjelmia, ehkäisee mielenterveyshäiriöitä sekä edistää ehkäisevien toimintamallien käyttöönottoa kaupungissa. Puheenjohtajana ehkäisevien ja korjaavien hyvinvointipalveluiden johtaja Paula Pasanen-Aro.

Ravitsemustyöryhmän (APE)

Ryhmän tehtävänä on ollut vastata kaupunkilaisten terveelliseen ravitsemukseen liittyvän monialaisen yhteistyön suunnittelusta ja toteuttamisesta paikallisen ja alueellisen suunnitelman sekä valtakunnallisten suositusten mukaisesti. Ryhmä seuraa ravitsemussuunnitelmien ja -suositusten toteutumista, niihin liittyviä tarpeita ja raportoi niistä hyvinvointiryhmälle. Lisäksi ryhmä ohjaa ja antaa lausuntoja eri asiakasryhmien ravitsemukseen liittyen. Puheenjohtajana ruokapalvelupäällikkö Sirpa Heikkilä.

Terveysliikuntatyöryhmä (TERLI)

Ryhmän tehtävänä on huolehtia terveysliikunta-asioiden edistämisestä ja poikkihallinnollisesta koordinoinnista. Tavoitteena on talousarvioprosessiin synkronoitu

toiminta, jossa varmistetaan kaupungin kokonaisedun turvaaminen sektorikohtaista työnjakoa ja palveluketjuja sekä MAPSTO-prosessin investointeja koskien. Lisäksi ryhmä huolehtii valtuustokausittain laadittavan terveystoimintasuunnitelman laadinnasta ja sen seuraamisesta sekä antaa tarvittaessa lausuntoja päätöksenteon tueksi. Henkilöstön tyhy-toimintaa koskien ryhmällä on valmius toimia neuvoa-antavana elimenä. Puheenjohtajana vs. vapaa-aikajohtaja Sini Aalto.

Lasten nuorten palveluverkosto (NOOTTI)

Nootti on monialainen ohjaus- ja palveluverkosto, joka koostuu 14 jäsenestä. Nootin tehtävät muodostuvat nuorisolain ja hyvinvointiryhmän antamista reunaehdoista. Vuoden 2019 aikana työryhmän toiminta uudelleenarvioitiin ja sille luotiin selkeämmät tavoitteet osana kokonaisvaltaista hyvinvointityön uudistusprosessia. Nootti ei ehtinyt uudella kokoonpanolla kokoontua kuin kerran. Jatkossa kokoontumisia on neljästä viiteen kertaan vuodessa ja niissä painotetaan lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seuranta ja toteutumista. Puheenjohtajana vs. nuorisotyön koordinaattori Tiina Salomäki.

Ehkäisevän päihdetyön ryhmä (EPT)

Ryhmän tehtävä on varmistaa, että ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan eri hallinnonaloilla hyviksi tiedetyillä käytännöillä ja tutkituilla menetelmillä, asukkaiden päihteiden käyttöä ja päihdehaittoja seurataan ja alueen tilanteesta viestitään. Lisäksi tavoitteena on edistää ylisektoraaalista ehkäisevää päihdetyötä myös muiden kuin kaupungin toimijoiden kesken. Puheenjohtajana hyvinvointikoordinaattori Anna Koski.

Turvallisuustyöryhmä

Turvallisuustyöryhmä vastaa turvallisuussuunnitelman laatimisesta, päättää turvallisuustilanteiden perusteella vuosittaisen turvallisuusteeman ja sen toteutuksen toimintaohjelman. Vuonna 2019 päätettiin uuden suunnitelman jalkautuksesta ja tiedotuksesta mm. tiedotusvälineissä, asukaslautakunnassa ja asukasilloissa sekä muille kuntatoimijoille. Tässä työssä korostettiin paikallisen yhteisöllisyyden merkitystä suunnitelman mukaisesti. Puheenjohtajana työllisyys- ja turvallisuuspäällikkö Pekka Mansikkamäki.

2.2 Hyvinvointiryhmä ja hyvinvointikoordinaattori

Hyvinvointiryhmän tehtävänä oli vastata hyvinvoinnin toteutumisesta kaupunkistrategian pohjalta, koordinoita ja linjata hyvinvoinnin johtamisen painopistealueita ja verkostoitumista, vastata hyvinvoinnin vuosittaisesta raportoinnista ja valtuustokauden raportoinnista päätöksentekijöille ja kuntalaisille, seurata ja ennakoita toimintaympäristön muutosten vaikutuksia hyvinvointiin sekä tukea alatyöryhmien toimintaa.

16-jäsenisen ryhmän puheenjohtajana toimi terveys- ja sosiaalijohtaja Anne Santalahti. Kaupunginjohtajan 18.12.2019 tekemän päätöksen mukaisesti hyvinvointiryhmä lakkautettiin ja sen tehtävät jaetaan 1.1.2020 alkaen kaupungin johtoryhmän ja uuden Hyte-työryhmän kesken, joka muodostuu alatyöryhmien puheenjohtajista, kehitysjohdajasta sekä vanhustyön johtajasta.

Hyvinvointikoordinaattorin tehtävää hoiti osa-aikaisesti vastaava terveydenhoitaja Laura Tyyskänen, kunnes uutena perustettuun hyvinvointikoordinaattorin toimeen valittu Anna Koski aloitti tehtävässä toukokuussa 2019. Tehtävä sijoittuu keskushallintoon kehityspalveluiden vastuualueelle.

Hyvinvointikoordinaattorin vastuulle kuuluu poikkihallinnollisen ja ylisektoraaalisen yhteistyön edistämisen lisäksi mm. ehkäisevän päihdetyön koordinointi, järjestöyhteistyön koordinointi sekä alueellinen verkosto- ja hanketyö.

3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Ylöjärveläisten vointi ja elämänlaatu näyttäytyvät sekä vuoden 2019 tilastotiedon että kaupungin oman hyvinvointitiedon valossa monilta osin hyvinä ja valtakunnallista tasoa parempina. Huomionarvoista on kuitenkin koululaisten ja opiskelijoiden henkinen jaksaminen, turvallisuuden kokemus nuorten ikäluokassa sekä päihteiden käyttö etenkin ammatillisen opetuksen 1. ja 2. luokan opiskelijoilla. Ehkäisevää päihdetyötä tulisikin kohdistaa jatkossa tähän ikäryhmään. Lisäksi ammattioppilaitoksen henkilökunnan roolia tulisi jatkossa painottaa, sillä se on avainasemassa opiskelijoiden opiskeluhuvinvoinnin ja terveyden tunnistamisessa (Suvanto ym. 2020). Toisaalta, vaikka päihdetilanne aiheuttaa huolta, merkillepantavaa on, että nuorten päihteiden käyttö on monelta osin myös vähentynyt.

Asukkaiden terveellisten elintapojen, arjessa pärjäämisen ja turvallisuuden tukemisen tarpeisiin on vastattu vuonna 2019 monin palveluin, joissa on hyödynnetty käyttäjien arvioita. Suuri osa raportoidusta hyvinvointityöstä painottuu nuorten ikäryhmien hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Ylöjärvellä, missä väestörakenne on suhteellisen nuori ja lapsiperheitä on verrattain paljon, tätä voidaan pitää perusteltuna. Väestön ikääntyminen ja syntyvyyden lasku ovat kuitenkin trendejä, jotka on otettava huomioon seuraavissa laajoissa hyvinvointikertomuksissa. Työikäisten ja ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on toki jo nyt tärkeää nuorempien ikäryhmien rinnalla, ja sen eteen tehdään määrätietoisesti työtä useilla kaupungin toimialoilla.

Kaikkien ikä- ja väestöryhmien hyvinvointiin voidaan vaikuttaa yhteisöllisyyden kautta, joka on tärkeä tekijä myös turvallisuuden tunteen luojana. Hyvinvointiryhmä valitsikin vuoden 2020 hyvinvointityön teemaksi turvallisuuden. Käytännössä turvallisuus tarkoittaa yhteisöllisyyden muodossa esimerkiksi seuraavia asioita, joiden on tarkoitus näkyä vuoden 2020 aikana vastuualueiden toiminnassa, hyte-koordinaation painotuksissa, järjestettävissä tilaisuuksissa sekä alatyöryhmien toiminnassa:

- yhteisiä tapahtumia
- keskustelevaa, matalan kynnyksen kulttuuria (asukkaiden osallistaminen)
- toisiin tutustumista ja muiden huomioimista
- naapuriapua (naapuritoiminnan huomioiminen kaavoituksessa, keskustan lähiöissä)
- järjestötoimijoiden ohjaamista yhteisöllisyyden korostamiseen (tila- ja avustusperusteena)
- ympäristöstä huolehtimista.

OSA II

HYVINVOINTISUUNNITELMA VUODELLE 2020

4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

[Ylöjärven kaupunkistrategia](#) on ylin kaupungin toimintaa, valintoja ja tulevaisuuden suunnittelua ohjaava asiakirja. Vuonna 2018 hyväksytty kaupunkistrategia ulottuu vuoteen 2028 asti. Se kiteyttää kaupungin visioksi eli tahdoksi ja tavoitteeksi "Ylöjärvi - rohkea edelläkävijä".

Kaupungin arvoiksi, jotka ohjaavat kaikkea kaupungin ja sen työntekijöiden toimintaa, on määritelty

- vastuullisuus
- kehitysrohkeus
- oikeudenmukaisuus
- turvallisuus.

Kaupungin toimintaa tarkastellaan strategiassa kolmen eri roolin kautta, jotka ovat

- elinvoimarooli
- sivistys- ja hyvinvointirooli
- yhteisö- ja demokratia-rooli.

[Laaja hyvinvointikertomus \(2017-2020\)](#) toteuttaa kaupunkistrategiaa sivistys- ja hyvinvointiroolin sekä yhteisö- ja demokratia-roolin strategiakärkien kautta. Sen mukaisesti kaupungin asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen perustuu vuoden 2020 loppuun saakka seuraaviin painopisteisiin:

1. Terveellisten elintapojen edistäminen
2. Turvallisuuden tukeminen ja vahvistaminen
3. Arjessa pärjäämisen vahvistuminen

5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Teemakohtaisia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelmia ovat vuonna 2020:

- [Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2019-2022](#)
- [Pärjätään yhdessä Ylöjärvellä - Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi 2019-2022](#)
- [Turvallisuussuunnitelma 2019 -](#)
- [Yhdenvertaisuussuunnitelma 2017-2021](#)
- Osallisuussuunnitelma 2020
- [Terveysliikuntasuunnitelma 2017-2020](#)
- [Mielenterveys- ja päihdetyön suunnitelma 2017-2020](#)
- Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma (valmistuu 2020)
- [Maankäytön ja palvelujen suunnittelu- ja toteutusohjelma MAPSTO 2020-2024](#)

6 Hyvinvointityö vuonna 2020

Hyvinvointiryhmä valitsi vuoden 2020 hyvinvointityön teemaksi yhteisöllisyyden kautta muodostuvan turvallisuuden (ks. luku 3). Teema näkyy vuoden aikana hyvinvointityön koordinaation painotuksissa, järjestettävissä tilaisuuksissa sekä alatyöryhmien toiminnassa. Sen on tarkoitus välittyä ylöjärveläisille myös kaupungin osastojen toiminnan kautta.

Hyvinvointityön koordinaation kannalta keskeinen tavoite vuodelle 2020 on laajan hyvinvointikertomuksen 2021-2024 laatiminen eri sidosryhmät osallistaen. Lisäksi tavoitteena on laatia seuraavat ohjeet ja suunnitelmat:

- Järjestöyhteistyön ohje
- Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma
- Mielenterveys- ja päihdesuunnitelman sekä Terveyslilikuntasuunnitelman päivitys

Hyvinvointikoordinaattori osallistuu alueelliseen verkostotyöhön (Hyvinvointikoordinaattoreiden verkosto, Pirkanmaan alueellinen terveyden edistämisen työryhmä, Ehkäisevän päihdetyön alueellinen verkosto, Valtakunnallinen Pakka-kehittäjäverkosto) ja on mukana toteuttamassa kaupungin sisäisiä sekä alueellisia poikkihallinnollisia hankkeita kuten kaupungin Hinku-työ ja Digituen alueellisen koordinaation kehittämishanke Pirkanmaalla (PiDiKe).

Hyvinvointikoordinaattori edistää järjestöyhteistyötä yhdessä järjestöagenttien ja muiden järjestötoimijoiden kanssa järjestämällä yhteistyötapahtumana Kumppanuusfoorumin sekä kokoamalla Järjestöyhteistyön ohjeen. Siitä on tarkoitus tulla työkalu ja infopaketti, joka tarjoaa kaikille kolmannen sektorin toimijoille tasapuolisesti tiedon järjestöjen käytettävissä olevista yhteistyön rakenteista, tuen muodoista sekä määrittelee pelisäännöt yhteiselle toiminnalle.

Järjestöagenttien ja seuraparlamentin rinnalle perustetaan kulttuuriparlamentti alan järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön edistämiseksi. Lisäksi uutena toimintamallina vuonna 2020 otetaan käyttöön Järjestötoimijoiden uutiskirje. Vapaaehtoistyön mahdollisuuksia kehitetään koordinoitusti eri sektoreilla Vapaaehtoistyö.fi-palvelinta hyödyntäen.

Liikuntapalveluiden, paikallisten järjestötoimijoiden ja kauppakeskus Elon yhteistyönä järjestetään harrastustapahtuma 8.8. Kaupungin toimijoille järjestetään hyvinvointityön koordinaation toimesta Hyvinvointifoorumi 22.10. Yläkoululaisille ja 2. asteen opiskelijoille järjestetään päihteiden käyttöä koskeva luentotilaisuus ja nuorten vanhemmille sekä kaikille kiinnostuneille toinen tilaisuus samasta teemasta 4.11. yhteistyössä Tampereen työväenopiston, Ylöjärven MLL:n, Ylöjärven lukion ja Tredun kanssa. Blogin Hyvinvoinnin talkoot - Blogi ylöjärveläisestä hyvinvointityöstä ja sen tekijöistä ylläpitoa ja kirjoittamista jatketaan.

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

7 Vuosittaisen raportin laatijat

Anna Koski, hyvinvointikoordinaattori

Hyte-työryhmä:

Anna Koski, pj. EPT, puheenjohtaja

Paula Pasanen-Aro, pj. MIETE

Tiina Salomäki, pj. NOOTTI

Sirpa Heikkilä, pj. APE

Sini Aalto, pj. TERLI

Pekka Mansikkamäki, pj. TURVALLISUUS

Sirpa Ellala, vanhustyön johtaja

Mari Ruissalo, vt. kehitysjohtaja

Kaupungin johtoryhmä:

Jarkko Sorvanto, kaupunginjohtaja

Matti Hursti, sivistysjohtaja

Minna Kekarainen, henkilöstöpäällikkö

Juha Liinavuori, talousjohtaja

Antti Pieviläinen, hallintopäällikkö

Pauli Piiparinen, kaupunkirakennejohtaja

Mari Ruissalo, vt. kehitysjohtaja

Anne Santalahti, terveyst- ja sosiaali johtaja

8 Hyväksyminen

Kaupunginhallitus 18.5.2020

Kaupunginvaltuusto x.x.2020

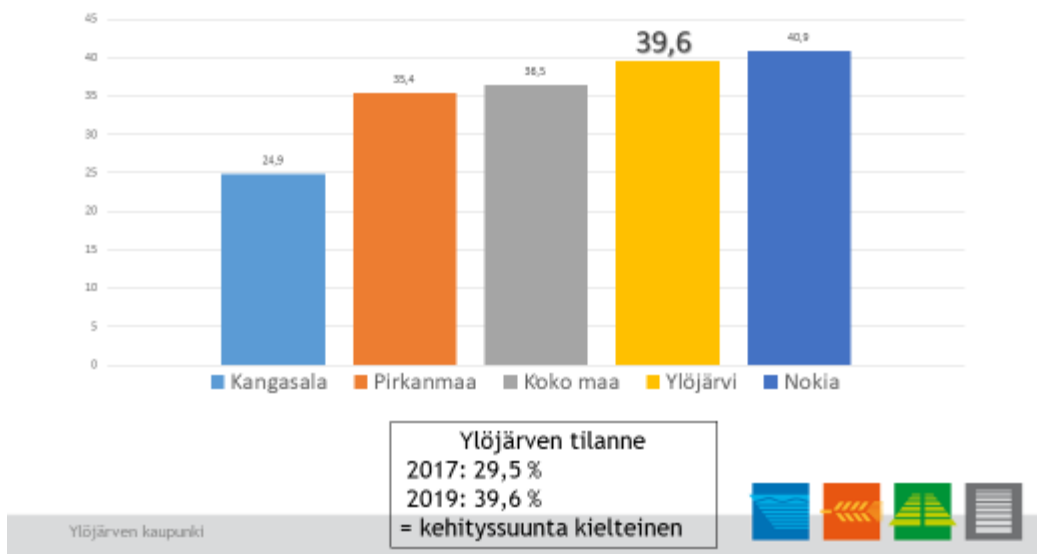
Liite

Tilastokuvaajia ylöjärveläisten hyvinvoinnin tilasta vuonna 2019

Lähde: THL, Kouluterveyskysely 2019

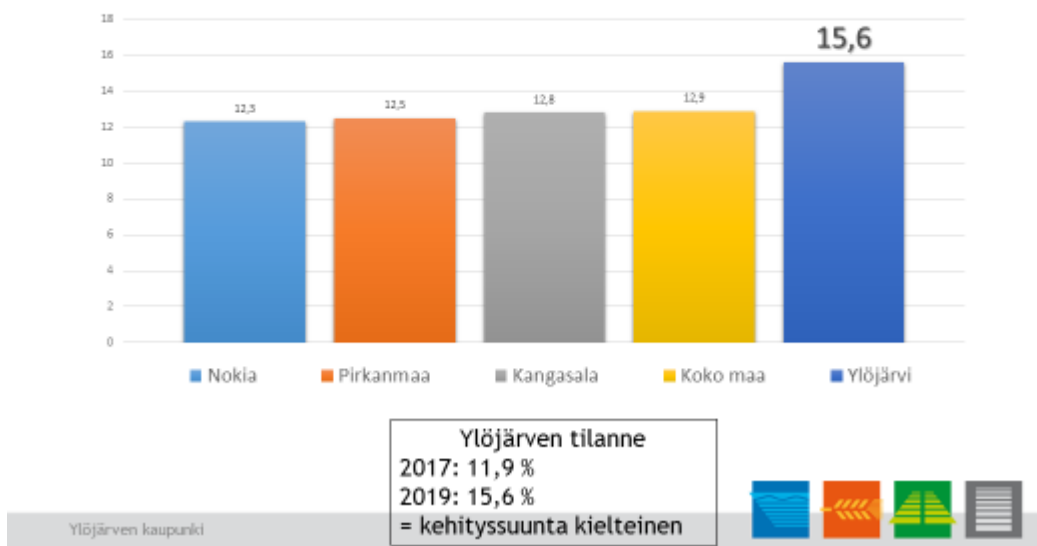
Kuvaaja 1.

Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

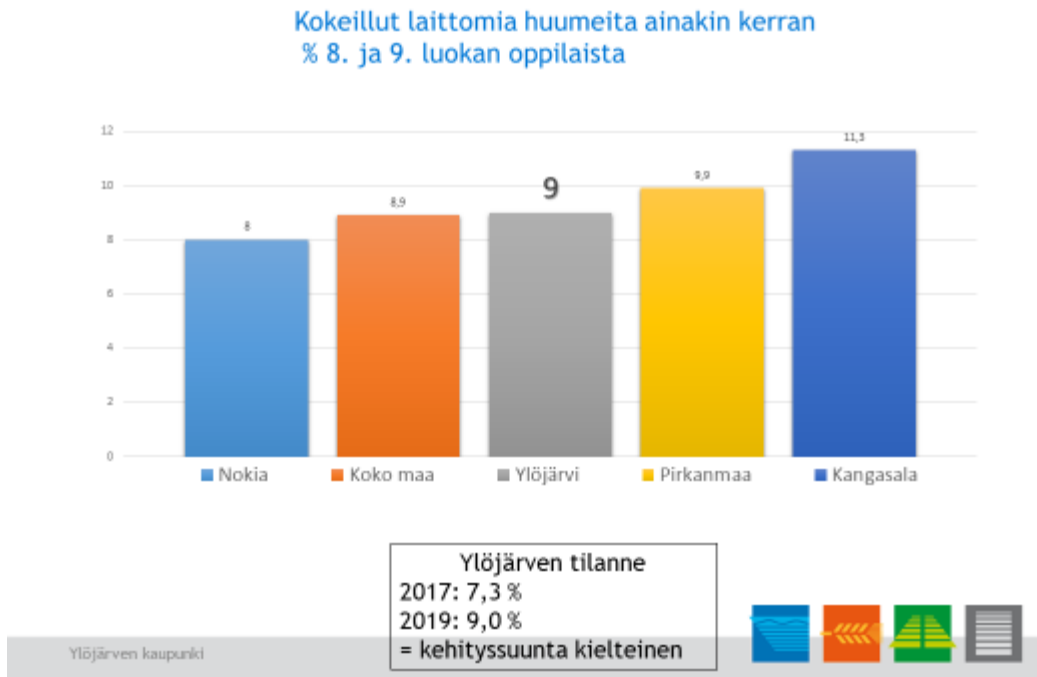

Kuvaaja 2.

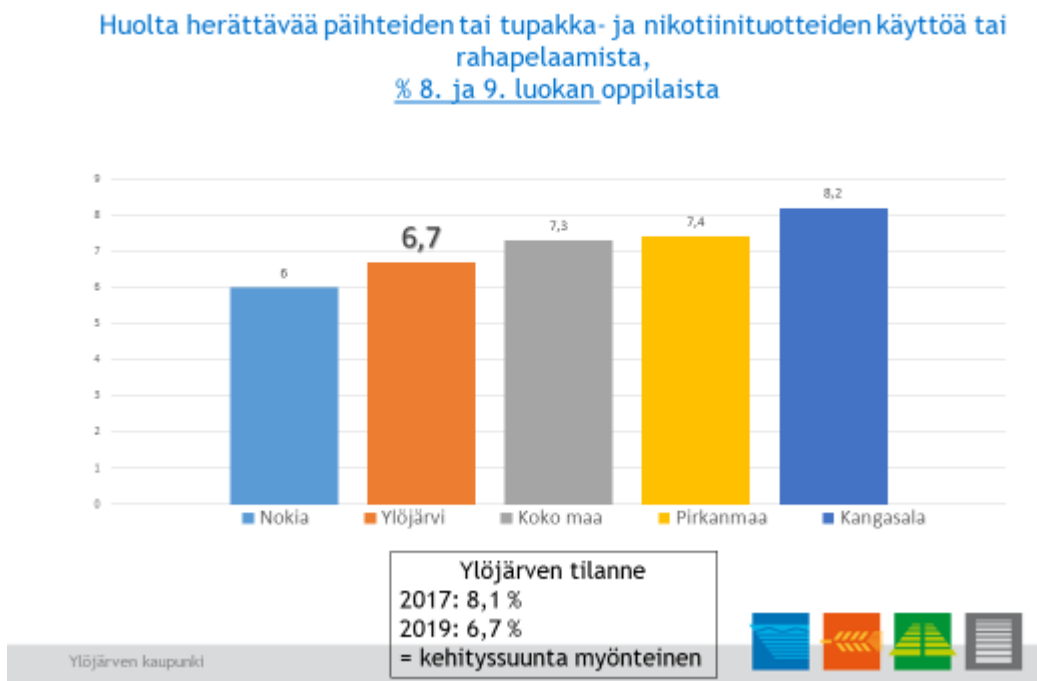
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus % 8. ja 9. luokan oppilaista

Kuvaaja 3.

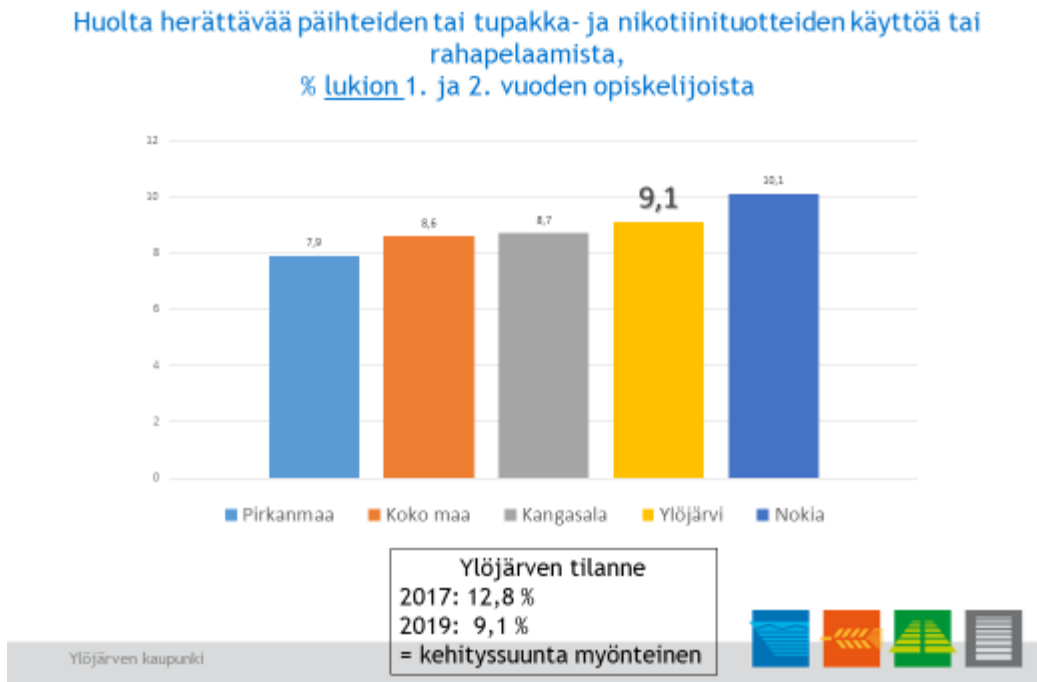

Kuvaaja 4.

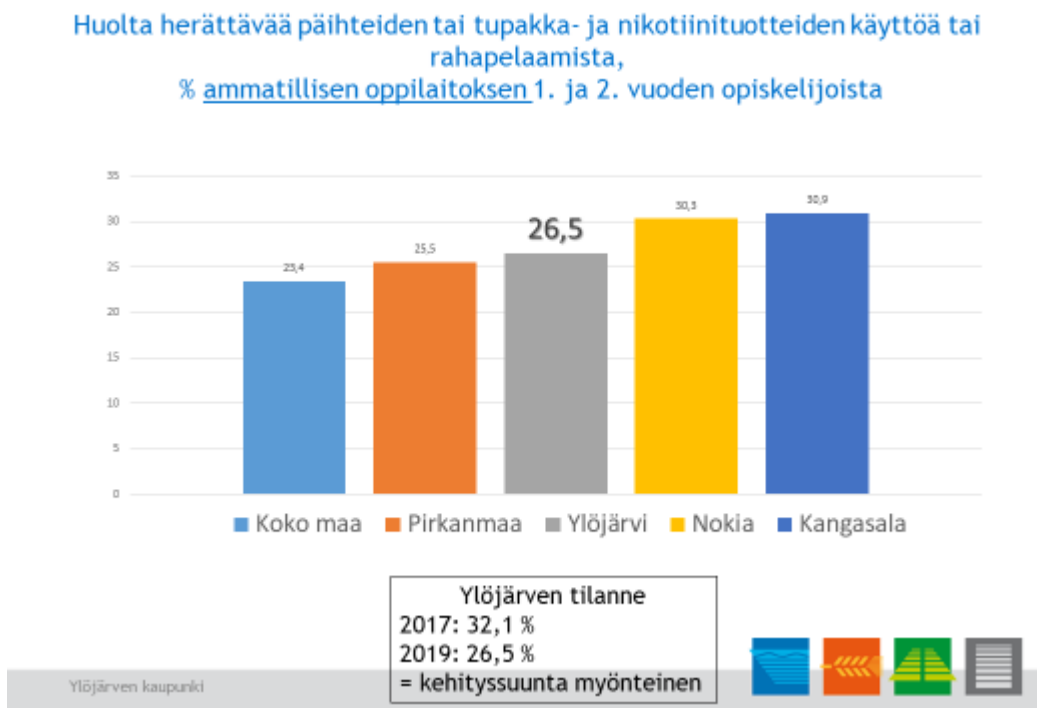

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta, joiden päihteiden käyttö herättää huolta. Indikaattori perustuu neljään osioon: 1) Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavukkeita, 2) Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, 3) Kokeillut vähintään kaksi kertaa kannabista, 4) Pelaa rahapelejä viikoittain. Tarkastelussa ovat vastaajat, joilla toteutuu vähintään kaksi edellä mainituista.

Kuvaaja 5.

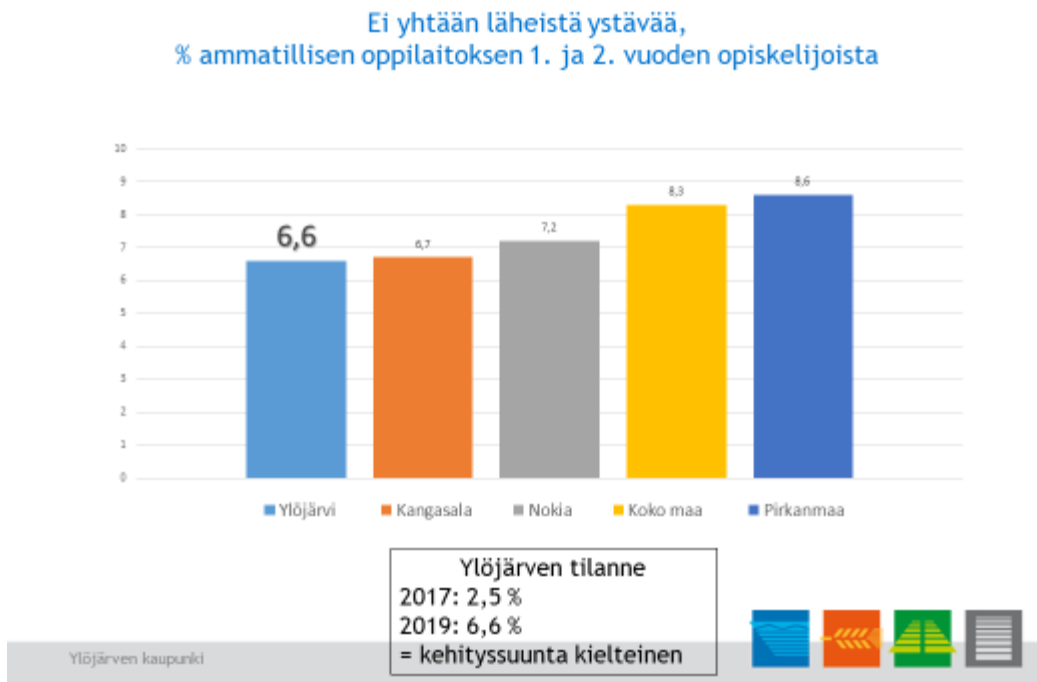

Kuvaaja 6.

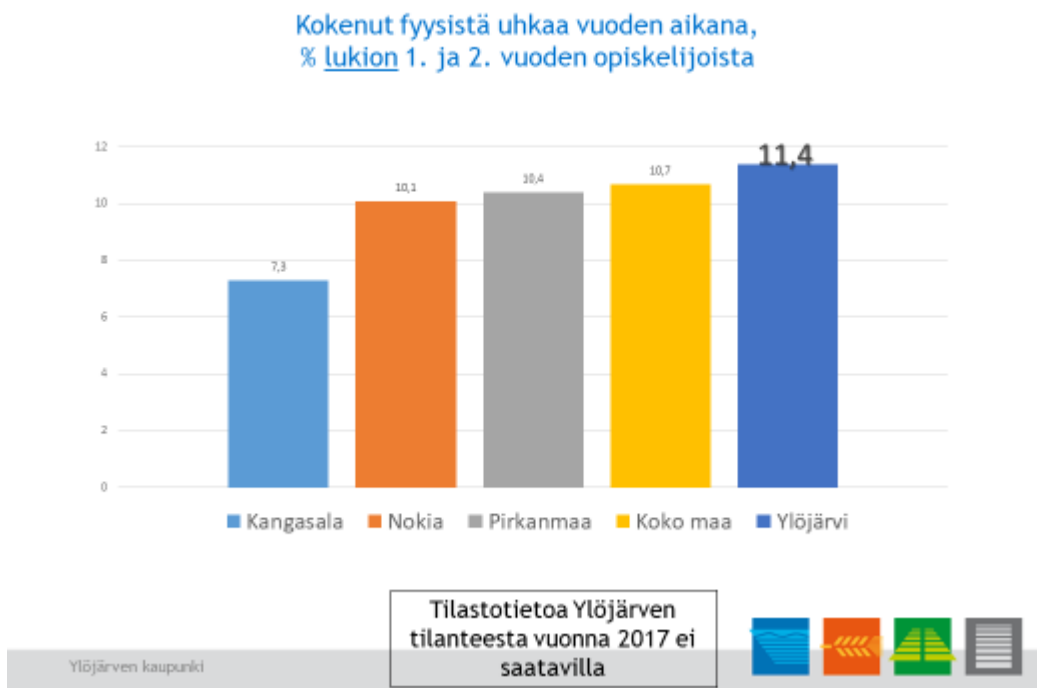

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta, joiden päihteiden käyttö herättää huolta. Indikaattori perustuu neljään osioon: 1) Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavukkeita, 2) Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, 3) Kokeillut vähintään kaksi kertaa kannabista, 4) Pelaa rahapelejä viikoittain. Tarkastelussa ovat vastaajat, joilla toteutuu vähintään kaksi edellä mainituista.

Kuvaaja 7.

Kuvaaja 8.

Indikaattori ilmaisee ryöstön, ryöstön yrityksen, vahingoittamisuhkailun tai kimppuun käymisen uhriksi joutuneiden lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa. Indikaattori on muodostettu useasta erillisestä kysymyksestä.

Kuvaaja 9.

Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana,
% ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Indikaattori ilmaisee ryöstön, ryöstön yrityksen, vahingoittamisuhkailun tai kimppuun käymisen uhriksi joutuneiden ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa. Indikaattori on muodostettu useasta erillisestä kysymyksestä.

Lähdesivustot

Järjestö 2.0 Pirkanmaa - hanke
<https://kakspistenolla.fi>

TEAvisari
<https://teaviisari.fi>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
<https://thl.fi>

Ylöjärven kaupunki
<https://www.ylojarvi.fi>